

MAJSTRI Z OKOLIČNÉHO

"Malba, to musí byť niečo veľkolepého, musí vyjadrovať nadzemské pocity, je potrebné, aby zapôsobila na veriacich znázorňujúc raz utrpenie, inokedy zas velebnosť. Koľko sa natrápi umelec, usilujúci sa statočne urobiť svoju úlohu. Aj ja som sa napotil v snahe znázorniť smrteľné bolesti Krista umučeneného. Mal som veru ťažkú úlohu, ako vyjadriť radosť z narodenia Ježiša. Panstvá, vy neviete, čo to znamená byť umelcom. Nehnevajte sa na mňa, ale ja nie som pre zábavu, vidíte, aký som ospalivý a vyčerpaný.

Takto sa vyhovára, takmer v polospánku, maliar - rehoľník, čo prišiel do Smrečian z neďalekého Okoličného, kde spolu so svojimi pomocníkmi pracuje na oltárnych obrazoch. V kaštieli u Smrečianskych dohára olej v kahanci" pri ktorom sa panstvá hrajú v karty. Pankrác z Ondrašovej je práve na návšteve a ani mu na rozum nepríde, aby bral ohľad na rodinu, sliedajúcu a zívajúcu v susednej izbe. O spaní nemôže byť ani reči, raz smiech, raz nadávky sa valia pod klenbami.

„Nalej si vína!“ drgne do mnícha rozdurdený Smrečiansky.

„Čo sa máš žalovať, nemáš starosti, ako ja napríklad!“ Majster z Okoličného krúti hlavou, keďže nenachádza porozumenie u prítomných. Vie, že nepreinačí svet, ale bolí ho, že panstvá pozvú si ho k sebe, aby ich pobavil hlúpymi žartami a anekdotami, ktoré on už sto ráz porozprával hlúpym, len po smiechu sa sháňajúcim zemianskym služobníkom. Ponorí si hlavu do dlaní, premýšľajúc o svojom zápasení, o nových problémoch umeleckých, stavajúcich sa mu do cesty. Sú vraj, umelci, čo nedávajú do pozadia zlatú ornamentiku. Vraj v južnom Taliansku sa robia takéto pokusy.

Horko-ťažko sa driape slnko ponad horizont a spúšťa do dolín lúčmi ružovkasté ráno. V kostole zvoní na svätú omšu a v kaštieli kuchár podáva kapustnicu. Panstvá po chvíľke tiahnu na tichú omšu, usadia sa v prednej lavici. Majster z Okoličného zasa robí miništranta. Zblízka pozerá na svoje dielo. Hľa, hlavný oltár je jeho výtvarom. Z lipového dreva vyrezal ozdoby, natrel ich viedenskou bielou, červenou rumelkou, potom na povrch poprikladal zlaté lístky a pretiahol nimi priesvitnú farbistú temperu. Doprosriedka namaľoval kompozíciu "Svätej rodiny". Ešte obraz svätého Mikuláša a Martina má namaľovať. Ale tu, v Smrečanoch, nedá sa pracovať bez toho, žeby nebol vyrušovaný zábavami, polovačkami. Vie, že by ho zemepán nepustil domov, preto potajomky naloží svoje náčinie na voz, idúci do Okoličného, a bez lúčenia pustí sa medzi vrby, trasúce sa vedľa potoka Smrečianky.

V Okoličnom ďalej pracuje na začatom diele. Má výhodu, že jeho pomocníci sú ľudia súci a spoľahliví. Hlavné je, aby nepoužili na obrazy mokré drevo. Sú zbehlí v podkladaní dosák gypsom, v podmaľovaní a v lazúrovaní. Nákrasy im robí väčšinou on sám, používajúc ako pomôcky rozličných kópií, ktoré si zaopatril cestami po cudzine. Predtým pracoval v blízkosti Spišského hradu a do Okoličného prišiel na želanie veľpána Jána Zápoľského, aby dovърšil dielo Michala z Okoličného. On dal v Okoličnom postaviť nádherný kostol, ktorý krásou klenieb a rozmermi ťažko nájde páru v celom kraji. Píše sa rok 1508 a okoličiansky kostol pýši sa dnes nádhernými oltárnymi obrazmi. Zeman a poddaní zbožne prichádzajú sem pokochať sa vo velebnosti prostredia. Pozornosť vzbudzuje najmä oltárny obraz "Ubičovanie", na ktorom umelec dosiahol ozaj prenikavý efekt. Aj "Zmърtvychvstanie" má svoje pozoruhodné hodnoty. Práve prišiel do Okoličného veľžupan Zápoľský, aby si vybavil veci v rodine Okoličánskych, a so záujmom si prezerá v kostole pokročilé

výsledky. Pri kompozícii "Obetovanie v chráme" s úsmevom mu poznamenáva Okoličánsky: „Ku hlave kňaza náš majster z miestneho Žida - kupca si robil štúdie.“ Zápoľský obrátil sa k miestnemu duchovnému - rehoľníkovi s otázkou: „Kolkto máte zlata na dokončenie posledných prác v kostole?“ Rehoľník zalomí rukami: „Chudobní sme ako kostolná myš!“ „Tak vnútorné steny nechajte predbežne len vápnom natreté! Aj moja pokladnica duní prázdnotou a chcem dať ešte namaľovať oltárne obrazy aj pre Dovalovo.“

"Čo by stály také skromnejšie prevedené kompozície pre dovalovský oltár?" spytuje sa Zápoľský maliara - rehoľníka, pracujúceho v dielničke za kostolom. Maliar pokrúti hlavou, jeho nervy sú vyčerpané, Liptova má už po krky. Potreboval by nové čerstvé dojmy. Rád by si znova pozrel práce Durerove a Lucasa Cranacha, zašiel by znova aj do Štajerského Hradca, do Tirolska a južného Nemecka. V Taliansku pozrel by si znova práce Andreja del Mantegna. "Mám šikovného, spoľahlivého pomocníka," odvetí po dlhom rozmýšľaní rehoľník, "jemu by som sveril prácu v Dovalove. Pozná moje spôsoby, konečne trochu by som mu aj ja pomohol, bude to práca precízna. „Už vidím, zunoval si dobrotu,“ pohoršuje sa Zápoľský a nahovára mnícha, ale on jednoducho odmieta. "Doved sem svojho pomocníka!", poznamenáva Zápoľský netrepežlivo. Po chvíľke prichádza majster so svojím najlepším pomocníkom. Tučný, upotený chlapík, vlasy má rozstrapatené, jeho šaty sú ubabrané farbami. "Už vidím," poznamenáva Zápoľský, "okrem maliarstva nič iného na svete ťa nezaujíma!" Pomocník z plného hrdla dobrosrdečne sa zasmieje. "Vidím, máš optimistické svetonáhľady, potľapká ho po pleci Zápoľský, "nerozídeme sa ani na cene objednávky." Pred domom zahrkoce záprah a Zápoľský spolu s maliarom sadá do koča. Zabočia cez Podtúrňu smerom na Liptovský Hrádok. V

zámku pohovorí si Zápoľský so správcom pevnosti, okruženej studenou vodou Bieleho Váhu, zajedia si z medvedej laby, ku ktorej im servírujú brusnice, potom sa poberajú do Dovalova. Tamojší farár je natešený, že jeho kostolu dostane sa vhodnej ozdoby. Po dlhej porade sa rozhodne, že pomocník ostane v Dovalove, kým si vymeria rozmery a kým sa farár ustáli na vhodných námetoch. O niekoľko dní sa rozhodne: námet obrazov bude "Zvestovanie", "Traja králi" a „Narodenie Pána". Staručký farár, aby maliarovi nahnal dobrej vôle, obdaruje ho maslom a medom, aj kus srňaciny mu zabalí na cestu a dá ho odviezť do Okoličného cirkevníkmi ponúknutým vozom. Náš maliar pustí sa v Okoličnom do práce. Stojí pred nezvyčajnou úlohou. Má tvoriť samostatne, podľa možnosti svojším spôsobom. Chodí medzi ľuďmi a pozoruje pohyby, odkreslieva si tváre, ruky a nohy. Vznikne dielo, ktoré nie je na hanbu svojmu majstrovi. Vidno na ňom, že vyšlo z dielne v Okoličnom, ale robili to ruky iné, než

ktoré pracovali na obrazoch okoličianskeho kostola. Aj Liptovský Sv. Mikuláš a iné obce by si zadovážovali podobné obrazy, ale časy sa menia, z Budína dochádzajú správy, že Turci šarapatia na juhu a že bude vojna. Od smrti kráľa Mateja panuje v krajine nepokoj a mestá peniaze, našetrené na kostoly, odkladajú na nákup zbraní a na opevnenie hradieb. Umelci z Okoličného odšťahujú sa do Spišského Podhradia, a keď roku 1526 Turci premôžu vojská Ludovíta II., nastane v krajine bieda a neistota. Kto by teda myslel na umenie? Ťažký život tiahne dolinami. Výkvet zemianskych junákov padol pri Moháči, vojská sa nevrátili domov a prestrašení poddaní chodia do mystických gotických chrámov. V Mikuláši hľadí na nich z malého oltára krásna socha „Madony“ s potešujúcim zrakom dobrotivej ženy a na oltárnych obrazoch výjavy zo života Ježiša Krista vyžarujú uistenie, že treba aj trpieť, prežívať umučenie a umierať. Sú to časy po veľkom utrpení liptovského ľudu, ktoré prežil v bojoch župana Jána Pankráca s Poliakom Petrom Komorovským z Liptovského Hrádku, keď Pankrác po roku 1453 prebudoval mikulášsky kostol na vodnú pevnosť, známu v dejinách pod menom „Fortalicium in Sancto Nicolao“. Vtedy pri dobývaní kostol zruinovaly vojská Komorovského, ktorý ho dal roku 1464 opraviť.

Podľa obrazotvornosti našej asi takto mohli vzniknúť gotické oltárne malby v prostredí okoličianskeho kostola.

Autor: [Peter](#)

Vytvorené: 18/10/2014 - 10:00:00

Publikované: 19/10/2014 - 6:26:37

Zobrazené:
1483 krát

Vytlačené
371 krát